

Το «PLACEMAKING» είναι μια προσέγγιση σχεδιασμού, σύμφωνα με την οποία οι άνθρωποι συμμετέχουν σε μια συνεργατική διαδικασία ώστε να «δώσουν ζωή» στους δημόσιους χώρους μέσω οικονομικά προσιτών, ανθρωποκεντρικών και βραχυπρόθεσμων αλλαγών, ενώ αποτελεί επίσης έναν καλό σύμμαχο των Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ). Η συμμετοχική της φιλοσοφία είναι σύμφωνη με τις αρχές των ΣΒΑΚ και η χρήση των προσεγγίσεων «Ελαφρύτερα, Γρηγορότερα, Φθηνότερα» (Lighter, Quicker, Cheaper - LQC), επιτρέπει γρήγορους μετασχηματισμούς, με αποτέλεσμα να γίνονται προφανείς οι επιθυμητές αλλαγές και να κερδίζει υποστήριξη για μελλοντικές αναπροσαρμογές.

Περιγραφή του προβλήματος

Η δημιουργία ενός Σχεδίου Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ) δημιουργεί μεγάλες προσδοκίες στον πληθυσμό. Παρουσιάζονται συνήθως σε εκδηλώσεις με την παρουσία των δημόσιων αρχών και των μέσων ενημέρωσης. Ανακοινώνονται μεγάλοι στόχοι και περιγράφονται οραματισμοί για το μέλλον, βασισμένοι στις εισροές των πολιτών των οποίων οι άμεσες συνέπειες ενισχύονται.

Το τέλος της διαδικασίας οδηγεί συχνά σε απογοήτευση. Παρά το στρατηγικό χαρακτήρα αυτών των σχεδίων, οι άνθρωποι θέλουν να δουν ότι οι αλλαγές αρχίζουν να πραγματοποιούνται αμέσως μετά την έγκριση του ΣΒΑΚ. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα εάν έχουν λάβει μέρος σε συμμετοχικές διαδικασίες, όπου εξέφρασαν την επιθυμία τους για αλλαγή.

Ο περιορισμένος προϋπολογισμός είναι συνήθως ο λόγος που οδηγεί σε αυτή την κατάσταση. Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη χρήση των διαθέσιμων κεφαλαίων και οι αστικές μεταρρυθμίσεις, παρότι είναι το είδος των μέτρων που επηρεάζουν άμεσα τη ζωή των ανθρώπων και συμβάλλουν στους στόχους του ΣΒΑΚ (όπως θα δούμε παρακάτω), συχνά δεν βρίσκονται ψηλά στην ιεραρχία. Αυτό συμβαίνει

μερικώς λόγω της έλλειψης επαρκούς συναίνεσης για την προσέγγιση αυτών των δαπανηρών παρεμβάσεων.

Το placemaking είναι μια αποτελεσματική στρατηγική ώστε να ξεπεραστεί αυτή η κατάσταση, ιδιαίτερα σε συνδυασμό με τη λεγόμενη προσέγγιση LQC («Ελαφρύτερα, Γρηγορότερα, Φθηνότερα») για τη μεταμόρφωση των δημόσιων χώρων

Πώς λειτουργεί

Το placemaking είναι μια προσέγγιση σχεδιασμού, σύμφωνα με την οποία οι άνθρωποι συμμετέχουν σε μια συνεργατική διαδικασία για την παροχή οικονομικά προσιτών, ανθρωποκεντρικών και βραχυπρόθεσμων αλλαγών με υψηλό δυνητικό αντίκτυπο.

Με τη συμμετοχή της κοινότητας στο επίκεντρό της, το placemaking προϋποθέτει την παρατήρηση, ακρόαση και παράθεση ερωτημάτων σε άτομα που κάνουν χρήση ενός συγκεκριμένου χώρου ώστε να γίνουν κατανοητές οι ανάγκες και προσδοκίες τους σχετικά με αυτόν. Στη συνέχεια, κάνει τους ανθρώπους να συνεργαστούν ώστε να επαναπροσδιορίσουν και να ανανεώσουν τους δημόσιους χώρους. Ως πρακτική προσέγγιση, η διαδικασία ακολουθείται από μια στρατηγική εφαρμογής για την υλοποίηση του συμφωνηθέντος οράματος.

Διάφορα είδη στρατηγικών μπορούν να αναπτυχθούν για το σκοπό αυτό. Μεταξύ αυτών, η προσέγγιση «Ελαφρύτερα, Γρηγορότερα, Φθηνότερα» έχει γίνει πολύ δημοφιλής λόγω της ικανότητάς της να προωθεί γρήγορες αλλαγές που αποφέρουν άμεσα οφέλη. Οι αρχές αυτές, πιο αναλυτικά, αναφέρονται σε:

- **ΕΛΑΦΡΥΤΕΡΑ:** Δε βασίζεται σε «σκληρά» μέτρα υποδομής, αλλά κάνει χρήση σήμανσης, ζωγραφικής, αφαιρούμενων επίπλων και άλλων ελαφρών υλικών, ώστε να αλλάξει τις υπάρχουσες δομές.

- **ΓΡΗΓΟΡΟΤΕΡΑ:** Τα έργα μπορούν να υλοποιηθούν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα ελαχιστοποιώντας τις διαταραχές στην αστική ζωή.
- **ΦΘΗΝΟΤΕΡΑ:** Οι απαιτούμενοι οικονομικοί πόροι (τόσο το χρήμα όσο και ο χρόνος / οι ικανότητες του προσωπικού) είναι πολύ λιγότεροι από εκείνους των παραδοσιακών αστικών σχεδίων.
- **ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ:** Προώθηση της συμμετοχικότητας και της «κοινωνικής ανάπλασης» του δημόσιου χώρου.

Αυτά μπορούν να συμπληρωθούν από άλλες αρχές, οι οποίες είναι επίσης σχετικές με τις προσεγγίσεις του placemaking:

- **ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ:** Θα πρέπει να δίνεται άφθονος «χώρος» για την ανάπτυξη νέων και δημιουργικών ιδεών, είτε για το σχεδιασμό στοιχείων του δρόμου είτε για τις προγραμματισμένες δραστηριότητες στο δημόσιο χώρο.
- **ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ:** Είναι σημαντικό να προωθείται μια πιο ισορροπημένη διανομή του αστικού χώρου και να επιτρέπονται χρήσεις στο υπάρχον αστικό περιβάλλον, οι οποίες είχαν στο παρελθόν παραμεληθεί.

Στην ουσία, η έννοια δεν είναι καινούρια, αλλά βασίζεται στα θεμέλια που έθεσε η Jane Jacobs και άλλοι πολεοδόμοι στα τέλη της δεκαετίας του '60 και του '70, οι οποίοι υποστήριζαν ότι οι δρόμοι πρέπει να ανήκουν στους πολίτες και ότι οι πόλεις πρέπει να σχεδιάζονται για να δημιουργούν και να προωθούν την κοινωνική ζωή. Στην πραγματικότητα, πολλά έργα που είναι σύμφωνα με αυτές τις ιδέες έχουν πραγματοποιηθεί τις δεκαετίες αυτές. Το «Woonef», οι «κοινόχρηστοι χώροι» και διάφορες άλλες πρωτοβουλίες έχουν ακολουθήσει μια διαφορετική προσέγγιση για τη χρήση του δημόσιου χώρου.

Αυτό που είναι νέο, είναι η χρήση προσωρινών και χαμηλού κόστους τεχνικών, υπογραμμίζοντας την ιδέα του placemaking ως διαδικασία μετασχηματισμού. Πρέπει επίσης να τονιστεί η ικανότητά του να επιφέρει στρατηγικές

To Broadway στην Times Square (Πηγή: www.pps.org)

μετασχηματισμού μεγάλης κλίμακας, μέσω της εφαρμογής του σε κεντρικές τοποθεσίες, όπως καταδεικνύεται από τη διαδικασία μετασχηματισμού στη Νέα Υόρκη.

Ποια είναι τα οφέλη και ποιοι οι ωφελούμενοι

Σε αντίθεση με τα παραδοσιακά αστικά έργα, τα έργα LQC δεν απαιτούν τόσο χρόνο και χρήμα για να υλοποιηθούν. Εκτός αυτού, μπορούν εύκολα να ρυθμιστούν και ακόμη και να απορριφθούν. Αυτό προσφέρει σημαντικά οφέλη στη διαδικασία σχεδιασμού:

- Εξάλειψη της αντίστασης στην αλλαγή: Ο «ελαφρύς» και προσωρινός χαρακτήρας τους ανοίγουν νέους ορίζοντες στον πειραματισμό. Οι ιδέες, όντας σε πειραματικά πλαίσια, μπορούν εύκολα να υλοποιηθούν, να διαμορφωθούν εκ νέου και τελικά να ανακληθούν σε περίπτωση που δεν αξιολογηθούν ικανοποιητικά, γεγονός που θα μείωνε τον φόβο εκείνων που είναι διστακτικοί σχετικά με τις αλλαγές.

- Η συναίνεση είναι αποτέλεσμα μιας διαδικασίας δοκιμών και σφαλμάτων: Τα παραδοσιακά έργα απαιτούν συναίνεση, η οποία να βασίζεται σε ιδέες που παρουσιάζονται μέσα από τις συμμετοχικές διαδικασίες πριν από την πραγματική υλοποίηση των έργων, και οι προκαταλήψεις είναι δύσκολο να εξαλειφθούν. Το placemaking, ωστόσο, δεν απαιτεί την επίτευξη συναίνεσης, καθώς οι μετασχηματισμοί LQC μπορούν να αποτελούν μέρος συμμετοχικών διαδικασιών όπου οι προτεινόμενες λύσεις δοκιμάζονται, βελτιώνονται ή τροποποιούνται. Η συναίνεση είναι το αποτέλεσμα αυτών και οι αποφάσεις βασίζονται στον πραγματικό πειραματισμό των αλλαγών.
- Επιτρέπουν την επικύρωση των λύσεων: Τα παραδοσιακά έργα απαιτούν μελέτες πρόβλεψης όχι μόνο σχετικά με τις αναμενόμενες επιπτώσεις, αλλά και με την αποδοχή του κοινού προς τη μελλοντική ανάπτυξη. Οι δαπανηρές αποφάσεις βασίζονται σε σημαντικά επίπεδα αβεβαιότητας. Με τα έργα LQC τα αποτελέσματα μπορούν να αναγνωριστούν και οι λύσεις να επικυρωθούν με πραγματικά δεδομένα.

Παράδειγμα ενός εφαρμοσμένου Placemaking στην οδό in San Diego-Bandera axis. Santiago de Chile της Βιτόρια-Γκαστέιζ.

- Ενίσχυση της συμμετοχής του κοινού: Πολύ συχνά η δημόσια αμφισβήτηση εμφανίζεται μετά από την εφαρμογή των αλλαγών. Ακόμη και αν προγραμματίζονται συμμετοχικές διαδικασίες, πολλές φορές δεν προσεγγίζουν όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς. Με αυτήν την προσέγγιση η συμμετοχή δεν τελειώνει με την υλοποίηση ενός σχεδίου, επιτρέποντας έτσι μια ευρύτερη δέσμευση των πολιτών. Η τελική απόφαση σχετικά με το εάν η προτεινόμενη λύση θα εφαρμοστεί, τροποποιηθεί ή απορριφθεί εξαρτάται από τη συμμετοχή τους.

Μειονεκτήματα, κίνδυνοι

Αρχικά, πρέπει να επισημανθεί ότι η προσέγγιση LQC δεν είναι κατάλληλη για οποιοδήποτε είδος έργου. Υπάρχουν ακόμη καταστάσεις όπου απαιτούνται κατασκευαστικά έργα μεγάλης κλίμακας και θα ήταν λάθος να τα προσεγγίσουμε από αυτή την οπτική γωνία.

Η ύπαρξη μιας ευέλικτης προσέγγισης δεν σημαίνει ότι τα σχέδια μπορούν να σχεδιαστούν με απρόσεκτο τρόπο, βασιζόμενα στις μελλοντικές τροποποιήσεις. Δεδομένου ότι το placemaking απευθύνεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση της μη μηχανοκίνητης χρήσης του δημόσιου χώρου, τα έργα πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις κατευθυντήριες αρχές των μη μηχανοκίνητων εγκαταστάσεων, ιδίως εκείνων που αναφέρονται στην ασφάλεια.

Υπάρχει επίσης ο κίνδυνος το χαμηλό κόστος να ισοδυναμεί με χαμηλή ποιότητα και χρήση κακών προτύπων σχεδιασμού ή υλικού, τα οποία μπορούν να οδηγήσουν σε δημόσια δυσαρέσκεια.

Τέλος, το placemaking έχει να κάνει με τη μεταφορά της κοινωνικής ζωής στους δημόσιους χώρους. Προκειμένου να είναι σίγουρη η επιτυχία της πρωτοβουλίας, θα πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή σε συναφείς τομείς πολιτικής που επηρεάζουν την κοινωνική ζωή (στέγαση, εμπόριο κ.λπ.).

Νομικό πλαίσιο

Το placemaking δεν απαιτεί την ανάπτυξη ειδικού νομικού πλαισίου, αλλά συνδέεται στενά με τον αστικό σχεδιασμό, καθώς και με τη διαχείριση της προσβασιμότητας και της κυκλοφορίας, όπως επίσης και με τους κανονισμούς για την οδική ασφάλεια. Οι επιπτώσεις αυτού του νομικού πλαισίου στη διαμόρφωση του δημόσιου χώρου είναι καθοριστικές.

Παρόλα αυτά, μπορούν να δημιουργηθούν νομοθετικές διατάξεις, οι οποίες να οδηγούν σε αυτό το είδος πρωτοβουλίας (π.χ. συμμετοχικός προϋπολογισμός και ελάχιστες απαιτήσεις συμμετοχής του κοινού σε αστικά έργα). Απαιτείται ευελιξία και διάθεση για νέες ιδέες για την υλοποίηση αυτών των πράξεων σε τοπικό επίπεδο.

Επιλογές πολιτικής για τις πόλεις

Οι πόλεις μπορούν να προωθήσουν ενεργά αυτή την προσέγγιση, με τη δημιουργία ειδικών προγραμμάτων όπου οι πολίτες και οι οργανισμοί μπορούν να προτείνουν νέα έργα προς χρηματοδότηση από την τοπική διοίκηση, παρέχοντας επίσης τεχνική καθοδήγηση στη διαδικασία. Ένα παράδειγμα αυτού είναι το πρόγραμμα NYC Plaza.

Ποιοι (από τη διοίκηση της πόλης) πρέπει να το αντιμετωπίσουν

Το placemaking είναι μια πραγματικά συμμετοχική προσέγγιση όπου η εμπλοκή της κοινότητας είναι απαραίτητη. Ως εκ τούτου, η τοπική διοίκηση είναι μόνο ένας από τους συντελεστές του «παιχνιδιού», αλλά όχι απαραίτητα ο πιο συναφής. Η ηγεσία των πολιτών είναι ένα από τα κύρια πλεονεκτήματα αυτής της προσέγγισης. Ωστόσο, η δημόσια διοίκηση έχει την ικανότητα να ενθαρρύνει (και επίσης να μπλοκάρει) παρόμοιες πρωτοβουλίες.

Σύμφωνα με τις αρχές σχεδιασμού της βιώσιμης κινητικότητας, το placemaking πρέπει να αντιμετωπίζεται (εντός της τοπικής διοίκησης)

από πολύ-επιστημονικές ομάδες όπου οι επαγγελματίες της κινητικότητας και του αστικού σχεδιασμού συνεργάζονται στενά με άλλα τμήματα (περιβάλλοντος, υγείας, αστικού τοπίου, δημοσίων έργων, κ.λπ.) και με την κοινότητα. Τα αποτελέσματα της συμμετοχής του κοινού στην τοπική διοίκηση είναι εξαιρετικά σημαντικά.

Καλές/κακές πρακτικές (σύντομα παραδείγματα)

Το placemaking έλαβε παγκόσμια αναγνώριση μετά τα τεράστια έργα μετασχηματισμού του δημόσιου χώρου της Νέας Υόρκης τα οποία πραγματοποιήθηκαν μετά την Εκστρατεία Αναγέννησης των Δρόμων της Νέας Υόρκης (NYC Streets Renaissance Campaign). Οι εικόνες από τις διάφορες τοποθεσίες όπου εφαρμόστηκαν οι προσεγγίσεις του LQC, ιδίως εκείνες από την Times Square, ενέπνευσαν πολλούς άλλους να σκεφτούν διαφορετικά τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν οι δημόσιοι χώροι. Σε λίγα χρόνια το placemaking

έχει γίνει μια αυξανόμενη τάση και έργα LQC διαφορετικής κλίμακας και χαρακτήρα μπορούν να βρεθούν σε όλο τον κόσμο. Η ηλεκτρονική πλατφόρμα URB-I: URBAN IDEAS φιλοξενεί μια εκτεταμένη βάση δεδομένων τέτοιου είδους έργων, συμπεριλαμβανομένων εικόνων που συγκρίνουν την κατάσταση «Πριν» και «Μετά».

Φυσικά, δεν είναι όλα καλά παραδείγματα. Ορισμένα από τα έργα που παρουσιάστηκαν ως μέρος του placemaking, δεν είναι πραγματικά σύμφωνα με τις κύριες αρχές του και αποτυγχάνουν να κερδίσουν δημόσια υποστήριξη, μερικές φορές οδηγώντας σε πρόωρη ακύρωσή τους. Πρόκειται κυρίως για έργα που δεν ακολουθούν προσέγγιση «από κάτω προς τα πάνω» και δεν θεωρούνται συνεργατική προσπάθεια. Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις κατά τις οποίες τα έργα φαίνεται να ανταποκρίνονται στην επιθυμία της εκάστοτε διοίκησης να ακολουθήσει το placemaking και να δώσει προτεραιότητα σε έργα LQC, αντί παλαιότερων προσεγγίσεων ή έργων μεγαλύτερης κλίμακας, αυξάνοντας την

Πανεπιστημιακή οδός, Σιατλ (Πηγή: www.urb-i.com)

εναντίωση των πολιτών, οι οποίοι δεν βλέπουν να πραγματοποιούνται οι απαιτήσεις τους. Τέλος, υπάρχουν επίσης περιπτώσεις όπου η τοποθεσία των έργων, η οποία επιλέχθηκε πιθανώς βάσει κριτηρίων αποφυγής συγκρούσεων, κατέστησε δύσκολη την εμφάνιση του επιθυμητού επιπέδου κοινωνικής ζωής.

Χρονικό πλαίσιο

Τα έργα LQC αποτελούν, εξ ορισμού, βραχυπρόθεσμες πρωτοβουλίες. Ωστόσο, αυτό αφορά κυρίως την ικανότητα να παρέχουν γρήγορες αλλαγές στην τρέχουσα διάταξη του δημόσιου χώρου. Όπως ήδη αναφέρθηκε, το placemaking πρέπει να θεωρηθεί ως μια διαδικασία όπου η τελική λύση σχεδιάζεται συλλογικά μετά από δοκιμές και σφάλματα. Δεν υπάρχει τρόπος να προβλεφθεί πόσο καιρό χρειάζεται για να επιτευχθεί η απαραίτητη συναίνεση, ώστε να καταστεί ένα έργο μόνιμο.

Κόστη

Τα έργα LQC είναι φθηνότερα. Αυτός είναι ένας σχετικός όρος με διττή σημασία. Αφενός, οι οικονομικοί πόροι που απαιτούνται για τα έργα LQC είναι πολύ λιγότεροι από εκείνους των παραδοσιακών αστικών σχεδίων. Όμως, το πόσο οικονομικά είναι, μπορεί να αναλυθεί μόνο σε σχέση με τον διαθέσιμο προϋπολογισμό της αντίστοιχης διοίκησης και τη σημασία του σχεδίου σε σχέση με άλλες αστικές πολιτικές από τις οποίες θα αφαιρεθούν τα κεφάλαια. Αυτό σημαίνει ότι, παρά το γεγονός ότι είναι χαμηλού κόστους, τα έργα LQC πρέπει να αντιμετωπιστούν αυστηρά, προκειμένου να διασφαλιστεί η σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας.

Ανοιχτά ερωτήματα

Το κύριο αναπάντητο ερώτημα σχετικά με το placemaking είναι εάν πρόκειται να παραμείνει και να αλλάξει μόνιμα τον τρόπο αστικού σχεδιασμού ή αν είναι απλώς ένας ελκυστικός και αποτελεσματικός τρόπος προσαρμογής της πολιτικής σε ένα δύσκολο οικονομικό πλαίσιο, ο οποίος θα εγκαταλειφθεί όταν έρθουν καλύτεροι οικονομικοί καιροί.

Υπάρχει επίσης το ερώτημα σχετικά με το ποιος αναλαμβάνει την ευθύνη, εάν για παράδειγμα συμβεί κάποιο περιστατικό σε μια περιοχή Placemaking. Αφενός, ως δημόσιος χώρος, η τελική ευθύνη άπτεται στο Δήμο, αφετέρου η προσέγγιση υποστηρίζει την κοινή κατοχή αυτών των συνεργατικά σχεδιασμένων περιοχών, συνεπώς μπορεί να υπάρχουν επιπτώσεις όσον αφορά τη νομική ευθύνη.

Πού και με ποιο τρόπο συνδέεται με το ΣΒΑΚ

Το placemaking αποτελεί έναν καλό σύμμαχο του ΣΒΑΚ. Η συμμετοχική του φιλοσοφία ευθυγραμμίζεται με τις αρχές των ΣΒΑΚ, ενώ η χρήση των προσεγγίσεων LQC επιτρέπει γρήγορες μεταρρυθμίσεις, ούτως ώστε να απεικονίσει τις επιθυμητές αλλαγές και να κερδίσει υποστήριξη για τη μελλοντική ανάπτυξη του ΣΒΑΚ. Αυτό συμβαίνει βοηθώντας τη βραχυπρόθεσμη ενεργοποίηση ενός ενάρετου κύκλου:

- i. Το ΣΒΑΚ αποσκοπεί στη μείωση της μηχανοκίνητης κυκλοφορίας (ειδικά των αυτοκινήτων), ορίζοντας για το σκοπό αυτό νέες κατευθυντήριες γραμμές για την κινητικότητα.
- ii. Οι κατευθυντήριες γραμμές για την κινητικότητα επηρεάζουν το δημόσιο χώρο ο οποίος, χάρη στο LQC, μπορεί να επανασχεδιαστεί ανάλογα σε σύντομο χρονικό διάστημα.
- iii. Η χρήση του δρόμου αλλάζει γρήγορα: Εμφανίζονται νέοι χρήστες (περισσότεροι πεζοί και ποδηλάτες) και χρήσεις (νέες εμπορικές δραστηριότητες, αυξημένη κοινωνική αλληλεπίδραση κ.λπ.)
- iv. Η νέα χρήση του δρόμου εδραιώνει το νέο μοντέλο κινητικότητας και ευνοεί τη μελλοντική του εξέλιξη.

ΑΠΟΠΟΙΗΣΗ ΕΥΘΥΝΗΣ: Η αποκλειστική ευθύνη για το περιεχόμενο αυτής της δημοσίευσης ανήκει στους συγγραφείς. Δεν αντικατοπτρίζει απαραίτητα τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν ευθύνεται για οποιαδήποτε πιθανή χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό το φυλλάδιο. Όλες οι εικόνες παρέχονται από τους αντίστοιχους συνεργάτες (εκτός εάν σημειώνεται διαφορετικά) και έχουν εγκριθεί για αναπαραγωγή σε αυτή τη δημοσίευση.

Αναφορές και Ιστότοποι

Πρόγραμμα NYC Plaza: www.nyc.gov/html/dot/html/pedestrians/nyc-plaza-program.shtml

OKUPLAZA: www.okuplaza.org

Έργο για του Δημόσιους Χώρους: www.pps.org

Sanz,A.; Montes, M; Kisters C. και Bolibar, I (2016) “Denontzako kaleak. Guía para actuaciones de mejora peatonal y ciclista novedosas y/o de coste reducido” Udalsarea 21 (www.gea21.com/publicaciones/denontzako_kaleak._guia_para_actuaciones_de_mejora_peatonal_y_ciclista_novedosas_y/o_de_coste_reducido)

SUTP (2017) “Webinar on Tactical Urbanism: Wrap-Up and Further Resources” <http://sutp.org/en/news-reader/webinar-on-tactical-urbanism-wrap-up-and-further-resources.html>

Urb-i: www.urb-i.com

Xarxa mobal: www.xarxamobal.diba.cat

Συγγραφείας

Miguel Mateos Arribas

GRUPO DE ESTUDIOS Y ALTERNATIVAS 21 (GEA21) - Puerta del Sol 13; 5º-5

Ιστότοπος: www.gea21.com

E-mail: gea21@gea21.com

mmateos@gea21.com

www.sump-network.eu

Η πρωτοβουλία CIVITAS PROSPERITY έλαβε χρηματοδότηση από το πρόγραμμα έρευνας και καινοτομίας Ορίζοντας 2020 της Ευρωπαϊκής Ένωσης βάσει της συμφωνίας επιχορήγησης αριθ. 690636.